

Прізвища Житомира, похідні від імен (на матеріалі „Національної книги пам’яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні”)

Українська антропонімійна система містить різні групи власних особових назв, серед яких прізвища – наймолодший клас антропонімів, який, формуючись протягом багатьох століть, остаточно утвердився в Україні наприкінці XVIII – протягом XIX ст. Матеріалом для цих онімів у процесі їхнього становлення слугували власні особові імена дохристиянського й християнського походження, патроніми, прізвиська тощо.

Питання походження прізвищ українців розглядали Г. Бучко, О. Добровольська, І. Єфименко, О. Неділько, Р. Остащ, С. Панцьо, Ю. Редько, І. Сухомлин, І. Фаріон, М. Худаш, П. Чучка та інші науковці. Усі антропонімісти виокремлюють групу прізвищ, які походять від імен, насамперед християнських. Роль цих онімів у процесі прізвищтворення неоднакова: від одних імен утворено всього по одному-два імені, від інших – по кілька десятків, а від поодиноких – по сто і більше. Узагалі, багатство відіменних прізвищ залежить не лише від кількості вживаних ним імен, а й від популярності кожного з них. „Найбільше прізвищ дає те ім’я, яке в народі має найбільшу кількість словотвірних і фонетичних варіантів” (Чучка 2008: 399).

Мета дослідження – описати прізвища м. Житомира „Національної книги пам’яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні. Житомирська область”, утворені від різних груп християнських імен: повних, усічених, суфіксальних, усічено-суфіксальних. Мартиролог, з якого здійснювано вибірку антропонімійного матеріалу, укладений на підставі Книг реєстрації актів про смерть у м. Житомирі, які зберігаються в Державному архіві Житомирської області. За архівними документами, у 1932–1933 рр. в м. Житомирі, яке тоді входило до складу

Київської області, загинуло 8015 осіб (НКП: 20). „За національною структурою серед померлих переважають українці – 5687 осіб (70,95 % від загальної кількості); євреїв – 1258 (15,69 %), поляків – 627 (7,82 %), росіян – 283 (3,53 %), німців – 91 (1,13 %), чехів – 20, білорусів – 22, інших національностей – 27 осіб” (НКП: 17).

Історичний антропонімікон Житомирщини (XVI–XVII ст.), зокрема й лексико-семантичні особливості прізвищевих назв, вивчала Л. Ящук (Ящук 2008). Співвідношення офіційних/неофіційних іменувань Середнього Полісся проаналізувала І. Козубенко, зібравши у 87 населених пунктах сучасної Житомирської області 5 000 неофіційних спадкових іменувань, описавши процес їхнього виникнення та розвитку, визначивши екстра- й інтралінгвальні чинники еволюції таких іменувань (Козубенко 1988).

І. Будько, В. Титаренко, Л. Ящук досліджували прізвища Брусилівського, Звягельського, Овруцького, Чуднівського на інших районів Житомирської області „Національної книги пам’яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні”. Актуальність запропонованої розвідки полягає передусім у відсутності досліджень, присвячених антропонімії м. Житомира (Будько 2023; Ящук, Титаренко 2022; Ящук, Титаренко 2023; Ящук 2024).

Власні особові імена людей – найдавніший клас антропонімічної системи. На думку Ю. Редька, „коли виникла потреба в розрізненні людей, які мали однакові імена, а згодом у створенні постійних прізвищ, то першою базою для цього стали саме імена – переважно батька, матері або діда” (Редько 1966: 9).

Із запровадженням на Русі християнства в обіг увійшло понад 300 канонізованих імен грецького, латинського та старовірського походження, з яких лише кілька десятків стали вживаними (Чучка 1983: 597). В ономастичній літературі імена, котрими називали наших предків під час обряду хрещення, називають *християнські, церковні, церковно-християнські, греко-християнські, календарні, церковно-календарні, канонічні, православні, хресні, хрещені* (хресні краще, бо хрестили не ім’я,

а людину) (Чучка 1992: 178). У розвідці послуговуємося терміном „християнські імена”.

Запозичення власних особових імен із мови в мову супроводжується змінами (переробкою, адаптацією), які призводять до витворення іменних варіантів. Прізвища м. Житомира творилися від усіх різновидів християнських імен: повних, усічених, усічено-суфіксальних і суфіксальних.

А. Прізвища, в основах яких лежать різні варіанти чоловічих християнських імен:

1. Повні імена слугують базою для прізвищ: *Абрамов / Абрамова, Авраменко* (НКП: 20), „д.-євр. ім. *Abhrāhām* ‘батько багатьох (народів)’ і д.-євр. ім. *Abrām* ‘високопоставлений, високий батько’ злилися в українців в однім офіційнім імені, яке має три офіційні варіанти: *Аврам, Абрам, Оврам*” (Трійняк 2005: 18); *Адамович* (НКП: 20); *Александрович* (НКП: 21); *Андрієнко* (НКП: 21); *Архипов* (НКП: 22); *Вакуленко, Вакулін, Вакулович* (НКП: 38); *Варварова*¹ (НКП: 38) < ч. *Варвар* (Трійняк 2005: 57); *Вікторов* (НКП: 42); *Гаврилова**, *Гаврилюк* (НКП: 46); *Герман* (НКП: 49); *Глебов* (НКП: 50); *Гордієнко, Гордєєв* (НКП: 53); *Герасименко, Герасим’юк* (НКП: 48); *Давиденко, Давидов, Давидюк* (НКП: 59); *Данилевич, Даниленко* (НКП: 59), *Данилова**, *Данилюк, Данілюк* (НКП: 60); *Деміденко, Демідова** (НКП: 60); *Дем’янов* (НКП: 61); *Євдокимова** (НКП: 67); *Іваненко* (НКП: 73–74), *Іванов* (НКП: 74) / *Іванова* (НКП: 74–75), *Іванюк* (НКП: 75); *Ілляк, Ільїн / Ільїна* (НКП: 75); *Йосипенко, Йосипович* (НКП: 76) і *Осіпова** (НКП: 143), *Осіпенко* (НКП: 144); *Карпенко* (НКП: 79), *Карплюк* (НКП: 79–80), *Карпович, Карпук, Карпюк* (НКП: 80); *Кирилевич, Кирилюк* (НКП: 82) і *Курелов, Куриленко* (НКП: 100); *Кириченко, Кірикова** (НКП: 82); *Кондратенко, Кондратюк* (НКП: 89); *Кононов / Кононова* (НКП: 90); *Король* (НКП: 91) – прізвище може походити від запозиченого п. *Karol* і загального іменника *король* (Трійняк 2005: 181–182); *Косяневич* (НКП: 93); *Кузменко* і *Кузьменко, Кузміч* і *Кузьмич* (НКП: 98); *Купріянів* (НКП: 100); *Лавров* (НКП: 102);

¹ Знаком* помічено прізвища, засвідчені в досліджуваному матеріалі лише в ідентифікації жінок.

Лазаренко (НКП: 103); Леонів / Леонова, Леонтович (НКП: 105); Леонідов (НКП: 105); Лука, Лукач (НКП: 109); Лук'янова*, Лук'яньська*, Лук'янюк (НКП: 109); Марко, Маркевич, Марков / Маркова (НКП: 113), Марченко, Марчук (НКП: 114), Моркевич (НКП: 121); Мартин, Мартиненко, Мартинова*, Мартинович, Мартинюк (НКП: 114); Матвієнко і Матієнко (НКП: 115); Микитенко (НКП: 118) і Никитенко (НКП: 138), Микитюк (НКП: 118) і Никитюк (НКП: 139), Никитіна* (НКП: 139); Миколаєнко (НКП: 118) і Ніколаєнко (НКП: 139), Николаєв / Ніколаєва (НКП: 139); Миненко (НКП: 118) і Міненко, Міневич (НКП: 120); Мироненко, Миронов / Миронова, Миронюк (НКП: 118); Михайлов / Михайлова, Михайлюк і Михалюк (НКП: 119); Михеїв / Михеєва (НКП: 119) і Міхеєв (НКП: 120); Мокеев (НКП: 121); Науменко, Наумов / Наумова (НКП: 124); Никодим (НКП: 139); Ничипоренко, Ничипорук, Ничепорук (НКП: 139) і Нечипорук (НКП: 138); Ніконов (НКП: 139); Олексієнко, Олексєєв (НКП: 141) і Алексєєв, Алексієв (НКП: 21); Павленко (НКП: 144–145), Павлова*, Павлович, Павлюк (НКП: 145); Петренко (НКП: 148), Петров / Петрова, Петрович, Петрук, Петрівський, Петровський / Петровська (НКП: 149); Пилипенко (НКП: 149); Прокіпієв (НКП: 155); Прохорович (НКП: 156); Романенко, Романенко-Примаченко**², Романов / Романова, Романовський, Романюк (НКП: 162); Савенко, Савіна*, Савіч (НКП: 164); Савельєв (НКП: 164); Сазонов (НКП: 165); Самойленко і Самайленко (НКП: 166), Сомойлович (НКП: 174); Самонюк (НКП: 166) < Самон (Трійняк 2005: 323); Самсонюк (НКП: 166); Семененко (НКП: 167), Семенов (НКП: 167–168) / Семенова (НКП: 168), Семенюк (НКП: 168); Сергієнко, Сергеєва* (НКП: 168); (НКП: 168); Симон, Симоненко, Симонов (НКП: 169), Сімонович (НКП: 170); Сисоєв (НКП: 169); Спіридонов (НКП: 175); Степаненко, Степанов, Степанюк (НКП: 176); Тимофієв / Тимофієва (НКП: 180); Тихонов (НКП: 181); Трофимов / Трофимова і Трохімов (НКП: 183); Ульянов / Ульянова (НКП: 185); Устинова* і Устінова, Устіменко (НКП: 185); Фалалієв (НКП: 186); Федер,

² Знак** наявний біля подвійних прізвищ, якими в аналізованому антропоніміконі ідентифіковано чоловіків.

Федоренко, Федоров / Федорова, Федоровіч (НКП: 180) і *Теодорович* (НКП: 186), *Ходир* (НКП: 191); *Федосєєва** (НКП: 186); *Федотов* (НКП: 186); *Филіпов* (НКП: 187); *Фокіна** (НКП: 188); *Фурса* (НКП: 189); *Хоменко* (НКП: 191–192), *Хоміч, Хом'юк* (НКП: 192); *Харитоненко, Харитонов / Харитонова* (НКП: 190) та ін.

В основах аналізованих прізвищ наявні християнські імена, у яких відбулася апокопа **-ій** ще в період адаптації до української мови: *Антоневич, Антоненко, Антонів / Антонова, Антонович, Антонюк* (НКП: 22); *Арсень* (НКП: 22); *Артем'єва** (НКП: 22); *Василенко, Васильєв* (НКП: 39); *Власенко, Власюк* (НКП: 42); *Григорович, Григор'єв / Григор'єва* і повний варіант *Григорієв* (НКП: 56); *Денисевич, Денисенко, Денисов, Денисюк, Денісевич* (НКП: 61); *Дмитренко, Дмитрук, Дмитрієв / Дмитрієва* (НКП: 62); *Єфимов / Єфимова, Юхимова** (НКП: 68); *Захаров / Захарова* (НКП: 71) < *Захар* < *Захарій* (Трійняк 2005: 137) < *Захарія* (Керста 1984: 112); *Ігнатенко, Ігнатюк* (НКП: 75) і *Гнатюк* (НКП: 50), *Гнатович* (НКП: 75); *Корнилов, Корнілович* (НКП: 91); *Макаревич, Макаренко, Макарова** (НКП: 111); *Мефедова** (НКП: 117) < *Мефед* < *Мефодій* (Трійняк 2005: 227); *Мусевич* (НКП: 123) < *Мусьо* < *Мусій* (Трійняк 2005: 244); *Назаренко, Назаров* (НКП: 123); *Олексюк* (НКП: 141) і *Алексюк* (НКП: 21); *Олефир* і *Олифир, Олефіров* і *Олифиров, Оліференко* (НКП: 142); *Опанасенко, Опанасюк* (НКП: 142) і *Панасюк* (НКП: 146); *Остапенко* (НКП: 144) і *Євстафенко* (НКП: 67); *Парфенюк* (НКП: 146); *Прокіпенко, Прокіпович* (НКП: 155); *Сак, Сакевич* (НКП: 165); *Супрун, Супрунюк* (НКП: 178); *Тарасевич, Тарасенко, Тарасов / Тарасова, Тарасюк* (НКП: 179) та ін.

2. Усічені іменні варіанти відображено в прізвищах: *Валевич, Валеєва* (НКП: 38), прізвище утворилося від якогось з імен з поч. *Вал-*: *Валентин, Валентій, Валерій, Валер'ян* (Трійняк 2005: 55); *Віт, Вітюк* (НКП: 42), *Витюк* (НКП: 41) < *Віть* < *Віктор, Віталій* (Трійняк 2005: 67, 70–71); *Гапанович* (НКП: 47) < *Гапон* < *Агафон* (Трійняк 2005: 21); *Геврич* (НКП: 48), очевидно, *Гевр / Гевра* < *Геврасій*, де відбулася метатеза **[рв]** на **[вр]**; *Даніч, Данюк* (НКП: 60), прізвища з поч. *Дан-* без **-ил (-ел)** можуть

походити від ч. *Данило, Денис Богдан* (Трійняк 2005: 100), П. Чучка зазначає, що *Дан* на Галичині співвідноситься з *Богдан* (можливо, раніше з іменами на зразок *Даниславъ*), на Закарпатті та в Білорусі – з *Данило*, на Буковині – з *Йордан* (Чучка 2011: 146); *Зіневич* (НКП: 73), *Зиневич* (НКП: 72) < *Зінь, Зинь* < *Зіновій* (Трійняк 2005: 139); *Клименко* (НКП: 83); *Костенко, Костіна** (НКП: 92); *Кудімова** (НКП: 97), ім'я *Кудин* < *Акиндин* (Трійняк 2005: 26), очевидно, у варіанті *Кудім* відбулася зміна [н] на [м], *Кунда, Кундич* (НКП: 100) – прізвища теж походять від імені *Акиндин* (Трійняк 2005: 26); *Лаврентюк, Лавренюк, Лавринович* (НКП: 102); *Луфференко* (НКП: 109) < *Луфер* < *Олефір* (Трійняк 2005: 276); *Малахов / Малахова, Малахович* (НКП: 112) < *Малахія* (Трійняк 2005: 207); *Миколенко* (НКП: 118) і *Ніколенко* (НКП: 139); *Митіна** (НКП: 119), І. Трійняк зазначає, що прізвища з поч. *Мит(ь)-* < від ч. *Дмитро, Митрофан* (Трійняк 2005: 107–109); *Пантелєєв, Пантеліймов* (НКП: 146); *Радюк, Радюкевич* (НКП: 158), прізвища з поч. *Рад-* < *Родіон / Радивон* або < *Радимир, Радислав, Радомир, Радослав* (Трійняк 2005: 313–314), *Родович* (НКП: 161), прізвища з поч. *Род-* < *Родіон / Радивон* або < *Іродіон* (Трійняк 2005: 313–314); *Сай, Саєвич* (НКП: 165), *Саяк* (НКП: 166); *Свірида, Свиридюк* (НКП: 167) < *Свирид* < *Свиридон / Спиридон* (Трійняк 2005: 325) та ін.

3. Усічено-суфіксальні імена лягли в основу прізвищ:

-н- / -нъ: *Гриневич* (НКП: 56), *Гривевич* (НКП: 57); *Трушев* (НКП: 183) < *Труш* < *Труфан, Трухан*, що з [Ми]трофан, менш імовірно походження від апел. *труш* ‘гнилизна, пліснява, затхлість’ (Чучка 2005: 560), І. Трійняк *Труш* зараховує до варіантів імені *Трохим* (Трійняк 2005: 366);

-сь: *Масюк* (НКП: 115) < *Мась / Масьо* < *Мануїл / Мануїло, Максим* або *Мася* < *Марія* (Трійняк 2005: 209, 213); *Мис, Мисюк* (НКП: 118), *Місюк* (НКП: 120) < *Мись / Місь* < *Михайло* (Трійняк 2005: 238); *Стасенко, Стасюк* (НКП: 175), прізвища з поч. *Стас-* < *Станіслав* або < *Анастасій, Остап, Стахій* (Трійняк 2005: 347). „Генетично ім'я *Стась*, – підкреслює П. Чучка, – це слов'янське суфіксальне утворення, яке постало на базі кален-

дарного імені грецького походження *Євстахій* (через стадію варіантів *Остан, Стах*). Функціонально ж зближення (чи навіть ототожнення) імені *Стась* із омонімічним йому іменем *Станислав* настало тільки з часом, головним мотивом їх розмежування послужила звукова подібність їх ініціальних частин” (Чучка 2011: 331);

-х-: *Лех, Лехов* (НКП: 105), прізвища з поч. *Лех* < *Олександр, Олексій* (Трійняк 2005: 263); *Пех* (НКП: 149), очевидно, *Пех* – варіант імен *Петро, Єпіфан*, як і *Пехньо* (Чучка 2005: 444); *Сахов* (НКП: 166) < *Сах* < *Софон* (Трійняк 2005: 345);

-хно: *Вахнюк* (НКП: 39) < *Вахно* < *Іван, Василь, Лаврентій (Ваврин)* (Трійняк 2005: 143–146); *Міхно* (НКП: 120) < *Міхно* < *Михайло* (Трійняк 2005: 238); *Сахневич, Сахно, Сахнюк* (НКП: 166), прізвища з поч. *Сахн-* можуть походити від *Софон, Олександр* (Трійняк 2005: 345), П. Чучка підкреслює, що давньоукраїнське ім’я *Сахно* співвідноситься із *Сафоній, Софоній* чи якимось іншим іменем на *Са-* (Чучка 2005: 504);

-ц-/ -ць: *Грицюк* (НКП: 56); *Дацюк* (НКП: 60), імена *Дац / Даць / Дацьо*, на думку П. Чучки, – це 1) усічено-суфіксальні утворення календарного імені, яке починається на *Да-* зразка *Данило, Дарій, Дасій*; 2) фонетична видозміна таких слов’янських імен, як *Богдан* чи *Дажбог* (Чучка 2011: 149–151); *Куц* (НКП: 101), у словнику І. Трійняка серед варіантів імені *Микола* засвідчено *Коць, Коцьо, Куцьо* (Трійняк 2005: 229). П. Чучка наголошує, що *Куц* – популярне ім’я українців XVI–XVIII ст., яке, найімовірніше, утворилося від нечленної форми українського прикметника *кус* ‘куций, короткий, низького росту’, а М. Худаш і Р. Осташ вважають особове ім’я *Куц* українським розмовним варіантом календарного імені *Миколай* (Чучка 2011: 212). І. Митник зазначає, що форми імен Волині XVI–XVIII ст. з поч. *Куц-* < *Микола / Миколай / Никола, Конон, Кондрат, Костянтин, Никон* (Мутник 2010: 59). У писемних документах із території Житомирщини XVI–XVII ст. засвідчено такі приклади вживання особового імені *Куц*: *Куца* Бо(г)дане(н)ка, 1606 (ЖК 4: 342 зв.), *Куца* Ста(н)ченя(ти), 1606 / то(т) *Ку(ц)*, 1606 (ЖК 4: 351), *Ку(ц)* Курило, 1609 (ДМВН: 130), а також

однолексемної назви „у Куца”, 1590 (АЖГУ 1: 65) та прізвищевої назви Федор(р) *Куцо(в)*, 1609 (ДМВН: 131); *Луценко* (НКП: 109), прізвища з поч. *Луц-* можуть походити від *Лука*, *Лукіліан*, *Лук'ян* (Трійняк 2005: 199); *Мацюк* (НКП: 116) < *Маць* < *Матвій*, І. Трійняк наголошує, що імена та прізвища з поч. *Маць(ь)* походять із пол. або біл. (Трійняк 2005: 222); *Стець*, *Стецук*, *Стецюк* (НКП: 176); *Троценко* (НКП: 183) < *Троць* < *Трохим* (Трійняк 2005: 336); *Яцевич*, *Яценко*, *Яцюк* (НКП: 209), прізвища з поч. *Яц-* походять від *Яків*, *Іван*, *Ян* (Трійняк 2005: 414);

-ш-: *Лашевич* (НКП: 103), І. Митник зазначає, що форми з поч. *Лас-* / *Лаш-* < *Влас*, *Євламній* або *Ласлав*, *Ладислав* (Мутнік 2010: 83) та ін.

4. Суфіксальні іменні варіанти, зокрема ті, що містять суфікси **-к(о)** або **-ець**, найчастіше трапляються в складі прізвищ.

Ці форманти в аналізованих прізвищах приєднані до повних імен: *Адамчук* (НКП: 20); *Алексейчук* (НКП: 21); *Андрійченко*, *Андрійчук* (НКП: 21); *Архипчук* (НКП: 22); *Вакульчук* (НКП: 38); *Гарасимчук* (НКП: 47), *Герасимчук* (НКП: 48), *Гурасімчук* (НКП: 58); *Германчук* (НКП: 49); *Гордійчук* і *Гордейчук* (НКП: 53); *Григорчук*-Літвинчук* (НКП: 56); *Данільчук* (НКП: 60); *Дем'янчук* (НКП: 61); *Єфримчук* (НКП: 68) і *Охремчук*, *Охримчук* (НКП: 144); *Іванкевич* (НКП: 74), *Іванченко* (НКП: 75); *Ільченко* (НКП: 75), *Ільчук* (НКП: 76); *Конончук* (НКП: 90); *Корнійчук* і *Корнейчук* (НКП: 91); *Косянчук* (НКП: 93); *Левків*, *Левченко*, *Левчук* (НКП: 104); *Лукіянчук*, *Лук'янчук* (НКП: 109); *Максимчук*, *Максимчук*-Білинська* (НКП: 112); *Малахвейчук* (НКП: 112); *Матвійчук* (НКП: 115) і *Мотвійчук* (НКП: 122); *Миколайчук* (НКП: 118) і *Николайчук* (НКП: 139); *Мирончук* (НКП: 118) і *Мірончук* (НКП: 120); *Михальченко* (НКП: 119), *Міхальчук* (НКП: 120); *Мосійчук* (НКП: 121); *Наумчук* (НКП: 124); *Нестерчук* (НКП: 138); *Никитченко* (НКП: 139) і *Нікітченко* (НКП: 139); *Омельянчук* (НКП: 142); *Онисимчук* (НКП: 142); *Осипчук* (НКП: 143–144) і *Осіпчук* (НКП: 144); *Пилипчук* (НКП: 149); *Романчук* (НКП: 162); *Северенчук* (НКП: 167);

Сергійчук (НКП: 168); *Сидорчук* (НКП: 169); *Сильков* (НКП: 169) < *Сила* або *Силан*, *Силантій* чи < *Василь* (Трійняк 2005: 337); *Симончук* (НКП: 169); *Талеманчук* (НКП: 178), прізвища з поч. *Тал-* можуть походити від імен *Пантелеймон* *Филимон* (Трійняк 2005: 388); *Трохимчук* (НКП: 183); *Федорчук* (НКП: 186); *Хомчук* (НКП: 192); *Якимчук* (НКП: 207); *Яківчук*, *Яківчук-Савчук** (НКП: 207) та ін.

Низка прізвищ походить від апокопованих варіантів чоловічих християнських імен, які поєднані із суфіксами **-к(о)** або **-ець**. Це передусім імен з апокопою **-ій**: *Антончук* (НКП: 22); *Артемчук* (НКП: 22); *Васильчук* (НКП: 39); *Оверчук* (НКП: 141); *Остапчук* (НКП: 144) і *Устапчук* (НКП: 185); *Пархомчук* (НКП: 146); *Прокипчук* (НКП: 155–156); *Софранчук* (НКП: 174); *Фуркевич* (НКП: 189) < *Фурий* (Трійняк 2005: 397); *Юркова**, *Юрченко*, *Юрчук* (НКП: 206); *Юхимчук* (НКП: 68); **-ія**: *Захарченко*, *Захарчук* (НКП: 71); *Єремчук* (НКП: 68) і *Еремчук* (НКП: 67) та ін.

Суфікси **-к(о)** або **-ець**, приєднані до усічених імен, наявні в прізвищах: *Вальчук* (НКП: 38) < *Валько* < *Валентин*, *Валентій*, *Валерій*, *Валер'ян* (Трійняк 2005: 54–56); *Ванькевич* (НКП: 38); *Васкевич* (НКП: 39); *Гаращук* (НКП: 47); *Гевчук* (НКП: 48), очевидно, *Гевко* < *Гервасій*, у словнику І. Трійняка засвідчено такі варіанти зі зміною **[рв]** на **[вр]**: *Гаврасій*, *Гаврась*, *Гаврашко* (Трійняк 2005: 88); *Данчук* (НКП: 60) < *Данко* (вище в матеріалі докладно йшлося про утворення імені *Дан* < *Богдан*, *Данило*, *Йордан*) / *Данько* < *Данило* (Чучка 2011: 146–147); *Демкін*, *Демченко*, *Демчук* (НКП: 60), прізвища з поч. *Дем-* (без **-ан/-ян**) < від *Дем'ян*, *Дементій*, *Демид* (Трійняк 2005: 104); *Зенкович* (НКП: 72) і *Зінкевич*, *Зінчук*, *Зінькевич* (НКП: 73), *Зінко*/*Зінько*, *Зінець* – словотвірні варіанти ч. *Зіновій* (Трійняк 2005: 139); *Калінчук* (НКП: 78) < *Калинко* < ч. *Каленик* або < загального іменника *калина* (Трійняк 2005: 163); *Кальчук* (НКП: 78) < *Калько* < *Каленик* (Трійняк 2005: 163); *Климчук*, *Клімчак*, *Клімчук* (НКП: 83); *Лавренчук* (НКП: 102); *Лисейчук* (НКП: 106) < *Лисейко* < *Лисей* < *Єлисей* / *Ялисей* (Трійняк 2005: 130–131); *Макейчук* (НКП: 111), припускаємо, що прізвище походить від імені *Макейко* < *Макей* < *Маковій* (*Маккавей* (Керста 1984:

118)), у „Словнику українських імен” з-поміж варіантів імені *Маковій* наявний *Макій* (Трійняк 2005: 206); *Манчук* (НКП: 113) < *Манько* < *Мань* / *Маньо* < *Мануїл* / *Мануїло* (Трійняк 2005: 209); *Мартинчук* (НКП: 114); *Мількевич* (НКП: 120), І. Трійняк зазначає, що прізвища з поч. *Мильк-* походять від *Омелян*, *Еміль*, *Мелетій* (Трійняк 2005: 270); *Овсійчук* (НКП: 141); *Омельчук* (НКП: 142); *Панкевич*, *Панчук* (НКП: 146), прізвища з поч. *Паньк-* можуть походити від *Павло*, *Панас*, *Панкратій*, *Пантелеймон*; з поч. *Панч-* < від *Павло*, *Панас*, *Пантелеймон* (Трійняк 2005: 286); *Радкевич*, *Радченко*, *Радчук* (НКП: 158) могли утворитися як від християнського, так і від слов'янського імені *Радко* < *Рад-* < *Радивон* (< *Родіон*) або < *Радислав* (Керста 1984: 124; Чучка 2011: 295); *Самчук* (НКП: 166) < *Самко* < *Сам-* < *Самійло*, *Самсон* (Трійняк 2005: 323); *Семчук* < *Семко* < *Сем* < *Семен* (Трійняк 2005: 331–333); *Сенкевич* (НКП: 168), прізвища з поч. *Сен-* < від *Семен*, а також *Авксентій*, *Арсен*, *Ксенофонт*, *Олександр* (Трійняк 2005: 333); *Тимков* (НКП: 180), *Тимченко* (НКП: 181); *Федченко* (НКП: 186); *Пількевич* (НКП: 150) < *Пілько*, серед варіантів імені *Пилип* трапляються *Пілеп*, *Пілепко*, *Пілепчко* та інші (Трійняк 2005: 296); *Теленчук* (НКП: 180), І. Трійняк підкреслює, що прізвища з поч. *Тал-*, *Тил-* можуть походити від ч. *Пантелеймон* і *Филимон* (Трійняк 2005: 388); *Хільченко*, *Хільчук* (НКП: 190), прізвища з поч. *Хил-* < *Филимон*, можливо, і від ч. *Пилип*, *Феофіл*, *Філ*, *Філон* (Трійняк 2005: 388); *Хавчук* (НКП: 189) < *Хавко* – ім'я, очевидно, походить від ч. *Фавст*, *Фавстин*, *Фавстіан* (Трійняк 2005: 371); *Харченко*, *Харчук* (НКП: 190), прізвища з поч. *Харч-* < від *Харитон* / *Харитін* і *Захар* (Трійняк 2005: 399) і т. ін.

Усічено-суфіксальні іменні варіанти із суфіксом *-к(о)* наявні в складі прізвищ: *Ващенко* (НКП: 39), *Ващук* (НКП: 39–40) < *Васко* / *Васько* < *Вась* / *Васьо* або *Вашко* < *Ваи* < *Василь* або *Іван* (Трійняк 2005: 60–62, 143–146); *Гринченко*, *Гринчук* (НКП: 56) і *Грищенко* (НКП: 56), *Грищенко-Міліневський*** (НКП: 57), *Грищук* (НКП: 57) < *Гринько* / *Гринко* і *Гришко* < *Григорій* (Трійняк 2005: 96); *Дашкевич* (НКП: 60) < *Дашко* < *Даш* < від імен на *Да-* (*Дасій*, *Давид*, *Данило*) (Чучка 2005: 187–188); *До-*

рошук (НКП: 64) < *Дорошко* < *Дорош* / *Дорофій* (Трійняк 2005: 112–113); *Івашкевич*, *Іващенко* (НКП: 75); *Іщенко* Лукаш Іванович, *Іщенко*, *Ішук* (НКП: 76) < *Ісько* < *Йосип*, *Ісак*, *Ян* (*Ясь*) (Трійняк 2005: 125–126); *Лещенко*, *Лешук* (НКП: 105), прізвища з поч. *Лещ-* можуть походити від *Олександр*, *Олексій*, а також *Єлисей*, *Леон* (Трійняк 2005: 263); *Ляшук* (НКП: 110), прізвище могло утворитися від імені *Ілля* або апелятивів *лях* ‘поляк’ чи *ляц* (Трійняк 2005: 152–153); *Мишук* (НКП: 119), *Мищенко*, *Мишук* (НКП: 120) < *Миско* / *Мисько* / *Мишко* і *Місько* / *Мішко* < *Михайло* (Трійняк 2005: 238); *Нищенко*, *Нишук* (НКП: 139) і *Онишук*, *Оніщенко* (НКП: 142), *Аніщенко* (НКП: 22), прізвища з поч. *Нищ-*, *Онищ-* можуть походити від ч. *Оникій*, *Онисим*, *Онопрій* (Трійняк 2005: 271); *Олешкевич* (НКП: 142) < *Олесько* / *Олешко* < *Олександр*, *Олексій* (Трійняк 2005: 261, 265); *Пащенко* (НКП: 147) < *Пашко* < *Паш* < *Павло*, *Панкрат*, *Парфеній*, *Пахом* (Трійняк 2005: 280); *Сташкевич*, *Сташук* (НКП: 175), прізвища з поч. *Сташ-*, *Стащ-* < *Станіслав* або < *Анастасій*, *Остап*, *Стахій* (Трійняк 2005: 347); *Тишкевич* (НКП: 181), *Тищенко* (НКП: 181), прізвища з поч. *Тиш-*, *Тищ-* (без *-ін-* / *-он-*) < *Тихін* / *Тихон* або *Євтихій* (Трійняк 2005: 363); *Трущенко* (НКП: 183), П. Чучка зазначає, що прізвище *Труш* < *Труфан*, *Трухан* < *Митрофан*, менш імовірно походження від апелятива *труш* ‘гнилизна, пліснява, затхлість’ (Чучка 2005: 560), з-поміж варіантів імені *Трохим* І. Трійняк подає *Трушко*, *Труш*, наголошуючи, що прізвища з поч. *Трош* можуть походити ще від *Митрофан*, а з поч. *Труш*, можливо, від рум. *Truş* (*Дмитро*) (Трійняк 2005: 366); *Улашук* (НКП: 185) < *Улашко* < *Улаш* < *Влас* / *Улас* / *Власій* чи < *Євламтій* (Трійняк 2005: 73); *Фещенко* (НКП: 187), *Фіщенко* (НКП: 188) < *Фесько*, *Фісько* < *Фесь* / *Фесьо*, *Фіс* < *Феодосій* / *Федосій* (Трійняк 2005: 382), імена з компонентом *Фес-* < *Феодосій* і *Федір* (Мутнік 2010: 32); *Юшкевич*, *Ющенко* (НКП: 206), прізвища з поч. *Юш-* < *Юхим* / *Єфим*, *Євген*, *Йосип*, *Устин*, можливо, і *Юрій* (Трійняк 2005: 411); *Яскевич*, *Яськевич* (НКП: 209), прізвища з поч. *Яс(ь)-* можуть походити від *Яків*, *Ян*, *Іван* (Трійняк 2005: 416); *Ященко*, *Яшук* (НКП: 209), прізвища з поч. *Ящ-* < *Яків*, *Ян*, *Андріян* (Трійняк 2005: 414) та ін.

Суфіксальні імена з формантом **-к(о)** слугують твірною базою для прізвищ: *Лукашук* (НКП: 109); *Малашкевич* (НКП: 112), *Томашук* (НКП: 182); *Симошук* (НКП: 169), *Ярошук* (НКП: 208); *Андрущенко*, *Андрушук* (НКП: 22), *Лаврущенко* (НКП: 102), *Петрущенко* (НКП: 149); *Петрищенко* (НКП: 149)

Прізвища із суфіксами **-к(о)**, **-ець**, **-ик** можна кваліфікувати як антропоніми подвійної мотивації, які могли походити від суфіксальних варіантів імен і патронімів, утворених від імен за допомогою патронімних суфіксів:

-к(о) поєднане з повними іменами: *Вакулко* (НКП: 38), *Лучко* (НКП: 109), *Дем'яно* (НКП: 61), *Семенко* (НКП: 167) і *Сименко* (НКП: 169), *Фльорко* (НКП: 188) < *Фльор* < *Флор* (Трійняк 2005: 392–393); з усіченими варіантами: *Гурко* (НКП: 58) < *Гур* < *Гурій* (Трійняк 2005: 97–98); *Ісько* (НКП: 76) < *Ісь* < *Йосип*, *Ісак*, *Ян* (*Ясь*) (Трійняк 2005: 125–126); *Калинко* (НКП: 77) < ч. *Калина* < *Каленик* (Трійняк 2005: 163); *Косько* (НКП: 93) < *Кось* < *Касян* (Трійняк 2005: 169); *Манько* (НКП: 113) < *Мань* < від праслов'янського двоосновного *Манислав* або *Манимир* або < *Емануїл* (Трійняк 2005: 232); *Сайко* (НКП: 165) < *Сай* < *Ісай* (Трійняк 2005: 158); *Сисько* (НКП: 169) < *Сись* < *Сисой* (Трійняк 2005: 340); з усічено-суфіксальними варіантами: *Мелешко* (НКП: 116) < *Мелех* / *Мелеш* < *Мелетій* / *Мелентій* (Керста 1984: 120; Трійняк 2005: 224); *Мисько* (НКП: 119) < *Мись* < *Михайло* (Трійняк 2005: 238); *Панько* (НКП: 146), прізвища з поч. *Паньк-* < *Пантелеймон*, *Павло*, *Панас*, *Панкратій* (Трійняк 2005: 286); *Семешко* (НКП: 168); *Стецько* (НКП: 176); із суфіксальними варіантами: *Андрушко* (НКП: 21), *Костюшко* (НКП: 92) і т. ін.;

-ець: *Григорець*, *Гринець* (НКП: 56), *Дем'янець* (НКП: 60), *Ємець* (НКП: 68), *Єфимець* (НКП: 68), *Юхимець* (НКП: 68), *Кононець* (НКП: 89), *Максимець* (НКП: 112), *Хомець* (НКП: 192), *Якимець* (НКП: 207) та ін.;

-ик: *Мисик* (НКП: 118); *Пецик* (НКП: 149) – варіант імені *Петро* (Трійняк 2005: 294); *Фесик* (НКП, с. 822, 853), імена з компонентом *Фес-* < *Феодосій* і *Федір* (Мутник 2010: 32); *Прокіпик* (НКП: 155), *Тимошик* (НКП: 180), а також прізвища із

суфіксом **-ік**: *Данилік* (НКП: 59), *Юлік* (НКП: 206). Низка прізвищ містить польський суфікс **-ек**: *Вітек* (НКП: 42), *Євтушек*, *Ендрушек* (НКП: 67), *Ірасек* (НКП: 76), *Михалек* (НКП: 119), *Катрек* (НКП: 80).

Імена із суфіксами **-аи** / **-'аи**, **-иш**, **-ош**, **-уш** / **-'уш**, **-ук** / **-'ук**, **-'ак(а)** **-к(а)**, **-ик**, **-ець**, **-ус** / **-усь**, **-ань**, **-ух(а)** / **-'ух(а)**, **-ур(а)** / **-'ур(а)** **-'ут(а)** трапляються в досліджуваному матеріалі в кількох, здебільшого двох, прізвищах:

-аи / **-'аи**: *Гордаи* (НКП: 53), *Клімашенко* (НКП: 83), *Конашевич* (НКП: 89), *Лукашевич* і *Лукашевіч* (НКП: 109) і *Захар'яшевич* (НКП: 71), *Матяи* (НКП: 116);

-иш: *Гавриш* (НКП: 46); *Калиш* (НКП: 78), ім'я *Калиш* < *Калістрат*, *Каліст* (Трійняк 2005: 164; Керста 1984: 116);

-ош: *Клімошенко* (НКП: 83); *Малошевич* (НКП: 113) < від антропооснови *Мал* < *Малослав*, *Малоострий*, *Малогость* за допомогою слов'янського квалітативного суфікса **-ош**, однак не виключено й те, що твірною основою для імені слугувало усічене календарне ім'я *Малахій* (Чучка 2011: 230); *Мітрошенко* (НКП: 120), прізвища з поч. *Мит(ь)* < *Дмитро*, *Митрофан* (Трійняк 2005: 109); *Тимошенко* (НКП: 180); *Філошенко* (НКП: 188); *Ярош*, *Ярошенко* (НКП: 208), ім'я *Ярош*, підкреслює П. Чучка, < від двоосновних слов'янських імен *Ярослав*, *Яромир* усічувально-суфіксальним способом за допомогою новоствореного суфікса **-ош**; на Наддніпрянщині, як і в Білорусі, ім'я *Ярош* < *Єрофей* / *Ярофей* (Чучка 2011: 371–372);

-уш / **-'уш**: *Лаврушова** (НКП: 102); *Матушевич* (НКП: 115) і *Матюшенко* (НКП: 115), *Матуш*, *Матюш* – варіанти імені *Матвій* (Трійняк 2005: 221);

-ук / **-'ук**: *Герук* (НКП: 49), ім'я може бути мотивоване *Гарасим*, *Гервасій*, *Герман* (Трійняк 2005: 88); *Іванюков* (НКП: 75); *Ільчукова** (НКП: 76); *Масюкевич* (НКП: 115) < *Масюк* < *Мась* / *Масьо* < *Мануїл* / *Мануїло*, *Максим* (Трійняк 2005: 209, 213); *Ясюкевич* (НКП: 209);

-'ак(а): *Васяка* (НКП: 39), *Федякін* (НКП: 186);

-к(а): *Савченко* (НКП: 164–165), *Савчук* (НКП: 165);

-ик: *Лавриченко* (НКП: 102), *Петрикова** (НКП: 148), *Фуричук* (НКП: 189) < *Фурик* < *Фурій* (Трійняк 2005: 397); у прізвищах *Михайліченко* (НКП: 119), *Павліченко* (НКП: 145), *Семенікова** (НКП: 167) наявний суфікс **-іч** < **-ік**;

-ець: *Гурцевич* (НКП: 59) < *Гурець* < *Гурій* (Трійняк 2005: 97); *Романцов* / *Романцова* (НКП: 162)

-ус / -усь: *Андрусович* (НКП: 21); *Герус* (НКП: 49) < *Герус* < *Герасим* (Трійняк 2005: 84); *Грігорусь* (НКП: 57); *Матусевич*, *Матусюк* (НКП: 115) < *Матусь* < *Матвій* (Трійняк 2005: 221); *Манусевич* (НКП: 111) < *Манусь* < *Мануїл* / *Мануїло* (Трійняк 2005: 97); *Панусенко* (НКП: 146) < *Панусь* < *Пантелеймон*, *Панас* (Трійняк 2005: 286); *Петерусак* (НКП: 148);

-ань: *Васянович* (НКП: 38–39), *Грицанюк* (НКП: 56);

-ух(а) / -'ух(а): *Матюха* (НКП: 115) < *Матюха* < *Матвій* (Трійняк); 2005: 221); *Палюха* (НКП: 146), у словнику І. Трійняка засвідчено іменний варіант *Палюшок* < *Павло* (Трійняк 2005: 279), апелятив *палюх* діал. ‘палець (звичайно великий)’ (СУМ VI: 32); *Романуха* (НКП: 162); *Петрушин* (НКП: 149);

-ур(а) / -'ур(а): *Мисюревич* (НКП: 119) і *Місюревич* (НКП: 120), *Мішуров* (НКП: 120), *Яцюрюк* (НКП: 209);

-'ут(а): *Васюта* (НКП: 39), *Панютова** (НКП: 146);

Інші суфіксальні варіанти, зокрема із суфіксами **-д(а)**, **-уш(а)**, **-ин**, **-уц(а)** представлені одиничними прикладами: *Яндюк* (НКП: 207), *Левкуша* (НКП: 104), *Гурин*, *Гуринович* (НКП: 58), *Михайлуца** (НКП: 119) та ін.

В аналізованому антропоніміконі трапляються полісуфіксальні утворення в прізвищах: *Гурчик* (НКП: 59), *Євдокимчик* (НКП: 67), *Наумчик* (НКП: 124), *Пилипчик* (НКП: 149), *Самчик* (НКП: 166), прізвища з поч. *Самк-*, *Самч-* < *Самійло*, *Самсон* (Трійняк 2005: 323), а також: *Тишкун* (НКП: 181), *Наумчур* (НКП: 124), *Мисирик* (НКП: 118), *Мацяцик* (НКП: 116), *Савинчук* (НКП: 164) та ін.

В основі деяких аналізованих прізвищ лежать андроніми: *Демішин* (НКП: 60), *Дем'янишина** (НКП: 61), *Дмитришин*

(НКП: 62), *Іванишин* (НКП: 74), *Петришин* (НКП: 148), а також *Семенішин* (НКП: 167), *Яцішин* (НКП: 209) та ін.

Б. Зрідка трапляються **прізвища, утворені від жіночих християнських імен**: *Анфісов / Анфісова* (НКП: 22); *Вивдюк* (НКП: 41), ж. *Вівдя* < *Євдокія* (Трійняк 2005: 121–122); *Галин, Галінчук, Галюненко-Примаченко*** (НКП: 47) – прізвища похідні від різних варіантів імені *Галина*: *Галя, Галинка, Галюня* (Трійняк 2005: 80); *Гандзюк* (НКП: 47), *Ганюкова* (НКП: 47) < від різних варіантів імені *Ганна*: *Гандзя, Ганя* (Трійняк 2005: 82); *Горпинич* (Горишник) *Іван Карпович і Горпініч* (НКП: 54), ж. *Горпина* < *Агрипина* (Трійняк 2005: 22); *Доценко, Доцюк* (НКП: 64), у „Словнику українських імен” І. Трійняка серед варіантів жіночого імені *Євдокія* (*Вівдя, Докія, Явдоха*) наявні *Доця, Доцька, Доцуня, Доцюня, Доцюнька* (Трійняк 2005: 121–122); *Катеринич, Катюха* (НКП: 80) < від різних варіантів імені *Катерина* (Трійняк 2005:169); *Кулініч* (НКП: 99) < *Кулина* (Трійняк 2005: 172); *Маруняк, Марусєєва*, Марусюк* (НКП: 114) – прізвища утворені від варіантів *Маруня, Маруся* імен *Марія, Марина* (Трійняк 2005: 211, 213); *Мотрій* (НКП: 122) < *Мотрона / Мотря* (Трійняк 2005: 242–243); *Оленик, Оленчук* (НКП: 141) < від варіантів імені *Олена* (Трійняк 2005: 169); *Орищенко* (НКП: 143), прізвища з поч. *Орищ-* < *Орина, Ореста* (Трійняк 2005: 275), *Христенко, Христіч, Христюк* (НКП: 192) – прізвища походять від ж. *Христя / Христина* (Трійняк 2005: 402–403) та ін.

Низка прізвищ може бути мотивована як чоловічими, так і жіночими іменами: *Кащук* (НКП: 81), прізвище могло утворитися як від ж. *Катерина*, так і від ч. *Касян* (Трійняк 2005: 170); *Мотюшенко* (НКП: 122) < *Мотюша* < *Мотрона / Мотря*, серед варіантів чоловічого імені *Матвій* трапляються *Мотюшко, Мотяш, Мотько* (Трійняк 2005: 164, 222); *Улчук, Ульчук* (НКП: 185) < ч. *Улян, Юлій, Юліан* або < ж. *Уляна* (Трійняк 2005: 368); *Фесенко* (НКП: 187) < ч. *Фесь* < *Феодосій і* < ж. *Фєся* < *Феодосія* (Трійняк 2005: 382–383); *Харитюк* (НКП: 190) < ч. *Харитон* або < ж. *Харитина* (Трійняк 2005: 398); *Химич, Хіміч* (НКП: 190)

< ч. і ж. *Хима* < ч. *Юхим* і < ж. *Юхимія* / *Юхима* (Трійняк 2005: 410–412) і т. ін.

Основна причина того, що прізвища набагато частіше утворюються від чоловічих імен, ніж від жіночих, – звичай називати за батьком, який „із незапам’ятних часів мав явну перевагу над звичаєм називати за матір’ю” (Чучка 2008: 398), що підтверджують досліджувані матеріали Житомирщини XVI–XVII ст. (Ящук 2008: 126–142).

Отже, аналіз прізвищ м. Житомира, засвідчених у „Національній книзі пам’яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні. Житомирська область”, дозволяє стверджувати, що активну участь у їхньому формуванні брали повні, усічені, суфіксальні, усічено-суфіксальні чоловічі християнські імена.

В аналізованих прізвищах найбільш повно представлені такі імена та їхні варіанти: **Іван** (35 прізвищ): *Ванькевич* (НКП: 38), *Вахнюк*, *Ващенко* (НКП: 39), *Ващук* (НКП: 39–40); *Іваненко* (НКП: 73–74), *Іванисько*, *Іваницький*, *Іванишин*, *Іванівська**, *Іваніцька* / *Іваніцький*, *Іванкевич* (НКП: 74), *Іванов* (НКП: 74) / *Іванова* (НКП: 74–75), *Іванченко*, *Іванюк*, *Іванюков*, *Івашкевич*, *Іващенко* (НКП: 75), *Ісько*, *Іценка*, *Іценко*, *Іщук* (НКП: 76), *Яскевич*, *Ясюкевич*, *Ясюлевич*, *Яськевич*, *Яцевич*, *Яценко*, *Яцішин*, *Яцківська**, *Яцковська* / *Яцковський*, *Яцюк*, *Яцюрук*, *Яцьківська* / *Яцьківський*, *Яценко*, *Ящук* (НКП: 209); **Ян** (33): *Яндюк*, *Яневич*, *Яник*, *Янишевська**, *Янишивська**, *Янішевський*, *Янкевич*, *Янківська**, *Янковська**, *Янович*, *Яновська* / *Яновський*, *Янушевський*, *Янушівський* (НКП: 207), *Янчевська* (НКП: 207) / *Янчевський* (НКП: 208), *Янченко*, *Янчинський*, *Янчук*, *Янишевський* (НКП: 208), *Яскевич*, *Ясюкевич*, *Ясюлевич*, *Яськевич*, *Яцевич*, *Яценко*, *Яцішин*, *Яцківська**, *Яцковська* / *Яцковський*, *Яцюк*, *Яцюрук*, *Яцьківська* / *Яцьківський*, *Яценко*, *Ящук* (НКП: 209); **Михайло** (28): *Мехаїловський* (НКП: 117), *Мис*, *Мисик*, *Мисирик*, *Мисюк* (НКП: 118), *Мисюревич*, *Мисько*, *Михаїліченко*, *Михаїлов* / *Михаїлова*, *Михаїловський*, *Михаїлуца*, *Михаїлюк*, *Михалаєнко*, *Михалек*, *Михалюк*, *Михальська**, *Михальченко*, *Мищук* (НКП: 119), *Місюк*, *Місюревич*, *Міхальчук*, *Міхно*, *Мішуров*, *Міщенко*, *Міщук* (НКП: 120), *Мігалевич* (НКП: 118), *Міга-*

левич, Мігалеви́ч, Міго́ль (НКП: 119); **Павло** (24): Павленко (НКП: 144–145), Павлі́вська*, Павлі́ківська*, Павлі́ковська / Павлі́ковський, Павлі́ченко, Павло́ва*, Павло́вич, Павло́вська / Павло́вський, Павлюк (НКП: 145), Пало́ха, Па́лькевич, Па́льчун, Па́нкевич, Па́нусенко, Па́нчук, Па́нютова, Па́нько, Па́ньковський (НКП: 146), Па́цьковський, Па́шинська / Па́шинський, Па́шкевич, Па́шківський, Па́шковський, Па́щенко (НКП: 147); **Матвій** (20): Матве́єв, Матві́єв / Матві́єва, Матві́єнко, Матві́йчук, Маті́єнко, Мату́севич, Мату́сюк, Мату́шевич, Мату́шевський, Мату́шинюк, Матю́ха, Матю́шенко (НКП: 115), Матя́ш, Махне́цький, Махні́цька*, Маці́євська*, Ма́цюк, Ма́цяцик (НКП: 116), Мотві́йчук, Мотю́шенко (НКП: 122); **Григорій** (19): Гре́гуш (НКП: 55), Григо́р'єв / Григо́р'єва, Григо́рець, Григо́рієв, Григо́рович, Григо́рчук-Літвінчук, Грине́вич, Грине́вич, Грине́ць, Гринче́нко, Гринчу́к, Гри́цанюк, Гри́цюк, Гри́чанюк, Гри́шковський, Гри́щенко (НКП: 56), Гри́щенко-Мілі́невський (НКП: 57), Гри́щук, Грі́гору́сь, Грі́невич (НКП: 57); **Петро** (18): Пете́русак (НКП: 148), Пете́ренко, Пете́ркова*, Пете́ринський, Пете́ришин (НКП: 148), Пете́рищенко, Пете́рівський, Пете́ров / Пете́рова, Пете́рович, Пете́ровська / Пете́ровський, Пете́роковець, Пете́рук, Пете́рушевський, Пете́рушин, Пете́рушинська, Пете́рущенко, Пех, Пеці́к (НКП: 149); **Федір** (16): Теодо́рович (НКП: 180), Феде́р, Феде́ренко, Феде́ров / Феде́рова, Феде́рович, Феде́ровський, Феде́рчук, Феде́ченко, Феде́якін (НКП: 186), Фе́сенко, Фе́тіцева*, Фе́щенко, Фи́щенко, Фи́щук (НКП: 187), Хо́дир, Хо́доровський (НКП: 191); **Василь, Данило, Семен** (13): Васи́нович (НКП: 38–39), Васи́левський (НКП: 38–39), Васи́ленко, Васи́лівський, Васи́льєв, Васи́кевич, Васи́кевич, Васи́ята, Васи́тинський, Васи́яка, Вахню́к, Ва́щенко (НКП: 39), Ва́щук (НКП: 39–40); Дани́левич, Дани́ленко, Дани́лік (НКП: 59), Дани́лова*, Дани́люк, Дани́люк, Дани́льчук, Дани́ч, Данче́вська / Данче́вський, Данчу́к, Даню́к, Да́цюк, Да́шкевич (НКП: 60); Се́мененко, Се́менікова*, Се́мені́шин, Се́менко (НКП: 167), Се́менов (НКП: 167–168) / Се́менова (НКП: 168), Се́менюк, Се́мешко, Се́мін, Се́мчук, Се́ненко, Се́нкевич, Се́нтюк, Се́нюк (НКП: 168).

Інші імена наявні в меншій кількості прізвищ, зокрема: *Андрєєв* (НКП: 21), *Андрієнко*, *Андрійченко*, *Андрійчук*, *Андрісов*, *Андрусович*, *Андрушко*, *Андрущенко* (НКП: 21), *Андрущук* (НКП: 22); *Ілляк*, *Ілющенко*, *Ільїн* / *Ільїна*, *Ільницький*, *Ільченко* (НКП: 75), *Ільчевич*, *Ільчук*, *Ільчукова**, *Ільющенко* (НКП: 76); *Клименко*, *Климовська* / *Климовський*, *Климчук*, *Клімашенко*, *Клімошенко*, *Клімчак*, *Клімчук* (НКП: 83), *Клішевич*, *Кліщенко* (НКП: 84); *Гарасимчук*, *Гаращук* (НКП: 47), *Герасименко*, *Герасимов*, *Герасимчук*, *Герасим'юк* (НКП: 48), *Герук*, *Герус* (НКП: 49); *Костенко*, *Костецький*, *Костіна**, *Костюк*, *Костюкевич*, *Костюков*, *Костюченко*, *Костюшко* (НКП: 92); *Лаврентюк*, *Лавренчук*, *Лавренюк*, *Лавринович*, *Лавриченко*, *Лавров*, *Лаврушова**, *Лаврущенко* (НКП: 102) і т. ін.

Подальша робота над дослідженням антропонімів Житомира дасть змогу визначити в них регіональні й міжмовні явища, специфіку їхньої морфемної будови.

Джерела / Sources

АЖГУ 1 – *Акти Житомирського гродського уряду: 1590 рік, 1635 рік*, підгот. до вид. В. Мойсієнко, Житомир 2004. [*Akti Žitomir'skogo grods'kogo urādu: 1590 rik, 1635 rik*, підгот. до вид. V. Mojsiienko, Žitomir 2004.]

ДМВН – *Ділова мова Волині і Наддніпрянищини XVII ст.*: зб. акт. док., підгот. до вид. В. Німчук, В. Русанівський та ін., Київ 1981. [*Dilova mova Volini i Naddnìprânsini XVII st.*: zb. akt. dok., підгот. до вид. V. Nimčuk, V. Rusanivs'kij ta in., Kii'v 1981.]

ЖК 1 – *Актова книга Житомирського гродського суду (1582–1588 рр.)*, зберіг. у ЦДІАК України: ф. 11, оп. 1, од. зб. 1. 367 арк. [*Aktova kniga Žitomir'skogo grods'kogo sudu (1582-1588 rr.)*, zberig. u CDIAK Ukraïni: f. 11, op. 1, od. zb. 1. 367 ark.]

ЖК 4 – *Актова книга Житомирського гродського суду (1605–1606 рр.)*, зберіг. у ЦДІАК України: ф. 11, оп. 1, од. зб. 4. 448 арк. [*Aktova kniga Žitomir'skogo grods'kogo sudu (1605-1606 rr.)*, zberig. u CDIAK Ukraïni: f. 11, op. 1, od. zb. 4. 448 ark.]

НКП – *Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні. Житомирська область*, редкол.: М. Черненко (голова) та ін. Житомир 2008. [*Nacional'na kniga pamâti žertv golodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraïni. Žitomir'ska oblast'*, redkol.: M. Černenko (golova) ta in. Žitomir 2008.]

СУМ – *Словник української мови*, за ред. І. Білодіда, т. I–XI, Київ, 1970–1980. [Slovník ukraїns'koї movi, za red. Ī. Bilodida, t. I–XI, Kiїv 1970–1980.]

Література / References

Будько І., *Лексична база прізвищ Брусилівщини (на матеріалі „Національної книги пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні”)* [в:] „Мовні виміри світу: матеріали III Міжнародної науково-практичної студентсько-учнівської конференції (20 квітня 2023 р., м. Житомир)”. Житомир 2023, с. 13-15. [Bud'ko I., *Leksična baza prízviš Brusilivšini (na materialì „Nacional'noї knigi pamàti žertv golodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraїni”)* [w:] „Movni vimiri svitu: materialì III Mižnarodnoї naukovno-praktičnoї students'ko-učnivs'koї konferenciji (20 kvitnà 2023 r., m. Žitomir)”. Žitomir 2023, s. 13-15.]

Керста Р., *Українська антропонімія XVI ст.: Чоловічі іменування*, Київ 1984. [Kersta R., *Ukraїns'ka antroponimija XVI st.: Čoloviči imenivannà*, Kiїv 1984.]

Козубенко І., *Антропонимия Среднего Полесья (соотношение неофициальных и официальных именованных)*: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Киев 1988. [Kozubenko I., *Antroponimija Srednego Poles'â (sootnošenie neoficial'nyh i oficial'nyh imenovanij)*: avtoref. diss. ... kand. filol. nauk. Kiev 1988.]

Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні. Житомирська область, редкол.: М. Черненко (голова) та ін. Житомир 2008. [*Nacional'na kniga pamàti žertv golodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraїni. Žitomir's'ka oblast'*, redkol.: M. Černenko (golova) ta in. Žitomir 2008.]

Редько Ю., *Сучасні українські прізвища*, Київ 1966. [Red'ko Ū., *Sučasnì ukraїns'kì prízviša*, Kiїv 1966.]

Трійняк І., *Словник українських імен*, відп. ред. І. Железняк, Київ 2005. [Trijnàk Ī., *Slovník ukraїns'kih imen*, vidp. red. Ī. Želiezniàk, Kiїv 2005.]

Чучка П., *Антропонимия Закарпаття*, Ужгород 2008. [Čučka P., *Antroponimija Zakarpattà*, Užgorod 2008.]

Чучка П., *Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник*, Львів 2005. [Čučka P., *Prízviša zakarpats'kih ukraїnciv: istoriko-etimologičnij slovník*, L'viv 2005.]

Чучка П., *Розвиток імен і прізвищ. Історія української мови* [в:] *Лексика і фразеологія*, редкол.: В. Русанівський та ін. Київ 1983, с. 592-620. [Čučka P., *Rozvitok imen i prízviš. Istorija ukraїns'koї movi* [v:]]

Leksika i frazeologîa, redkol.: V. Rusanivs'kij ta in. Kiïv 1983, s. 592-620.]

Чучка П., *Слiди язичництва в антропонiмiï украiнцiв карпатського рeгiону* [в:] *Ономастика Украiни першого тисячолiття нашої ери*, вiдп. ред. I. Железняк, Киïв 1992, с. 176-183. [Čučka P., *Slidi ázičnictva v antroponimii ukraïnciv karpats'kogo regionu* [w:] *Onomastika Ukraïni peršogo tisáčolittá našoi eri*, vïdp. red. Ī. Želieznâk, Kiïv 1992, s. 176-183.]

Чучка П., *Слов'янські особові iмена украiнцiв: iсторико-етимологiчний словник*, Ужгород 2011. [Čučka P., *Slovâns'ki osobovi imena ukraïnciv: iсторiko-etimologičnij slovník*, Užgorod 2011.]

Ящук Л., *Прiзвища Житомирцини iз суфiксами -ук, -'ук, -чук (на матерiалi „Нацiональної книги пам'ятi жерств голодомору 1932–1933 рокiв в Украiнi”)* [в:] „Студiї з ономастики та етимологiї 2023–2024”, вiдп. ред. В. Шульгач, Киïв 2024, с. 198-212. [Âšuk L., *Prizviša Źitomiršini iz sufiksami -uk, -'uk, -čuk (na materîali „Nacional'noi knigi pamâti Źertv golodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraïni”)* [w:] „Studii z onomastiki ta etimologii 2023–2024”, vïdp. red. V. Šul'gač, Kiïv 2024, s. 198-212.]

Ящук Л., Титаренко В., *Прiзвища Чуднiвцини, похiднi вiд iмен (на матерiалi „Нацiональної книги пам'ятi жерств голодомору 1932–1933 рокiв в Украiнi”)* [w:] „Науковий вiсник Ужгородського унiверситету: серiя: Фiлологiя”, редкол.: М. Номачi (голов. ред), Н. Венжинович (голов. ред. ради), Ю. Бiдзиля та iн., Ужгород 2023, вип. 2 (50), с. 515-523. [Âšuk L., Titarenko V., *Prizviša Čudnivšini, pohidni vid imen (na materîali „Nacional'noi knigi pamâti Źertv golodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraïni”)* [w:] „Naukovij visnik Užgorods'kogo univêrsitetu: seriâ: Filologiâ”, redkol.: M. Nomačî (golov. red), N. Venžinovič (golov. red. radi), Ū. Bidzilâ ta iн., Užgorod 2023, vip. 2 (50), s. 515-523.]

Ящук Л., *Антропонiмiя Житомирцини XVI-XVII ст.: дис. ...канд. фiлол. наук*, Житомир 2008. [Âšuk L., *Antroponimiâ Źitomiršini XVI–XVII st.: dis. ...kand. filol. nauk*, Źitomir 2008.]

Ящук Л., Титаренко В., *Лексична база прiзвищ Житомирцини (на матерiалi „Нацiональної книги пам'ятi жерств голодомору 1932–1933 рокiв в Украiнi”)* [в:] „Вiсник Житомирського державного унiверситету iменi Iвана Франка. Фiлологiчні науки”, Житомир 2022, вип. 2 (97), с. 198-210. [Âšuk L., Titarenko V., *Leksična baza prizviš Źitomiršini (na materîali „Nacional'noi knigi pamâti Źertv golodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraïni”)* [w:] „Visnik Źitomir's'kogo derŹavnogo univêrsitetu imeni Īvana Franka. Filologični nauki”, Źitomir 2022, vip. 2 (97), s. 198-210.]

Mytnik I., *Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku*, Warszawa 2010.

Резюме

У розділі описано християнські чоловічі та жіночі імена, що відображені в основах прізвищ м. Житомира, засвідчених у „Національній книзі пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні. Житомирська область”. Мартиролог, з якого здійснювано вибірку антропонімного матеріалу, укладений на підставі Книг реєстрації актів про смерть у м. Житомирі, які зберігаються в Державному архіві Житомирської області.

В аналізованих прізвищах найбільш повно представлені імена *Іван, Ян, Михайло, Павло, Матвій, Григорій, Петро, Федір, Василь, Данило, Семен* та їхні варіанти.

Ключові слова: антропонімія, прізвище, ім'я, іменний варіант.

Surnames of Zhytomyr from first names (based on the material of the “National Book of Remembrance of the Victims of the Holodomor of 1932–1933 in Ukraine”)

Summary

The chapter describes the Christian male and female names reflected in the surname bases of the city of Zhytomyr, certified in the “National Book of Memory of the Victims of the Holodomor of 1932-1933 in Ukraine. Zhytomyr region”. The Martyrology, from which a selection of anthroponymic material was made, was compiled on the basis of the Books of Registration of Death Acts in the city of Zhytomyr, which are kept in the State Archives of the Zhytomyr Region.

In the analyzed surnames, the names *Ivan, Jan, Mykhailo, Pavlo, Matvii, Grigoriy, Petro, Fedir, Vasyl, Danylo, Semen* and their variants are most fully represented.

Key words: anthroponymy, surname, first name, name variant.

Ящук Леся – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання Житомирського державного університету імені Івана Франка, lesjajashhuk@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4314-0807>